

Až někdy navštívíte Rhodos, připomeňte si, že ostrov po dvě století býval „štítem Evropy“ proti islámské expanzi ve Středomoří. Po ústupu ze Svaté země ho totiž roku 1309 silou obsadil mniško-válečný, špitální Řád sv. Jana (odtud „johanité“) a rukama tamního znevolněného obyvatelstva během několika let mohutně opevnil. Záhy tento svrchovaný rhodský Stát ovládl i blízké ostrovy (Télos, Nisyros, Kós aj.), odkud vypudil muslimské piráty. V době největšího rozmachu měl čtvrt milionu obyvatel, z toho přes 200 tisíc přímo na ostrově. Řádových rytířů tu vždy sídlilo alespoň pět set (nejvyšší zaznamenaný počet je šest set padesát). Tvořili vládnoucí Stav, jehož příslušníci neměli žádný soukromý majetek a od ostatního obyvatelstva je viditelně oddělovaly hradby a brány jejich řádových domů i oděv (černý, v boji purpurový plášť s bílým osmiramenným křížem). Mezi sebou byli rozděleni dle původu do sedmi, později osmi jazykových skupin. Böhmsch-rytíři přináleželi k Domu německému. Představitelé jednotlivých „languages“ se nazývali *pilieri* (pilířové) a v řádové vládě zastávali významná místa. Řád byl nesmírně bohatý vírou: moudrostí a rozhodností velmistrů, neokázalou odvahou rytířů, milosrdným pomáháním potřebným (mj. vykupováním křesťanů z krutého mamlúckého či osmanského otroctví), a tedy i pozemskými statky: ztráty na Východě jim papež nahradil přidělením majetku rozpuštěného řádu templářů (1311); navíc v jeho prospěch vypisoval proslulé „odpustky“, které se prodávaly po celé Evropě. Světské slabosti a nectnosti tak vlastně upevňovaly Ideu a z řádového Státu se do poloviny 15. století stala pravá velmoc.

Velmistr Pierre d'Aubusson

Rhodos - město pevnost. V Čechách jsou nejvýznamnějšími johanitskými stavebními památkami kostel P. Marie pod řetězem na konci mostu v Praze na Malé Straně a strakonický hrad.

Ta byla formálně i prakticky v neustálém válečném stavu s celým muslimským světem a jeho panovníci tudíž usilovali ostrov dobýt a rytířemnický vyhnat. První „frontální“ útok však až roku 1444 podnikl egyptský sultán s flotilou 180 lodí; skončil zničením loďstva i vyloděné armády. V letech 1479-1480 mohutně zaútočil sultán turecký, dobyvatel Konstantinopole; za těžkých ztrát se mu podařilo vylodit 100 tisíc mužů, avšak soustava opevnění se pro ně spolu s nezdolností obránců ukázala nedobytnou; po dvou měsících obléhání řádové síly vyrazily do protiútoků (proti stonásobné přesile!), aby sultánova vojska zahnal zpátky na moře. A uspěly! V následujících letech byl však velmistr nucen z Rhodu vyhostit Židy, kteří za obležení naprosto bezohlednou lichvou nadmíru zbohatli a v hospodářské oblasti tak nabývali nekontrolovatelného vlivu. Poslední „generální“ útok podnikl se 150 tisícovou armádou turecký sultán Sulejman roku 1522 za vlády velmistra Philippa Villierse de l'Isle Adama (vzdáleného předka onoho „prokletého básníka“ a „zpátečníka“, jehož drama **Axel** může být pokládáno za nejvyšší poetický mythos „vizionářů minulosti“). Stát se bránil po šest měsíců a řádové síly (500 rytířů a ozbrojenců, 1000 žoldnéřů a 500 mužů rhodské domobrany posílilo během obležení pouhých 50 urozených bojovníků, kteří uposlechli výzvy a přijížděli z celé Evropy + dvoustovka jejich zbrojnošů a námořníků) vyřadily přes 80 tisíc vetřelců; na metr obranné linie tehdy připadlo dvacet mrtvých nepřátel (a jeden obránce). Sulejman, nelhostejný k hrdinství, nabídl obráncům čestný odchod bez kapitulace. Villiers de l'Isle Adam nabídku nakonec přijal. Městský stav podporovaný dvěma římskými biskupy žádal ve stále bezvýhodnější situaci příměří již delší čas. „Měšťané spíše než o čest starali se o sebe a své rodiny!“, poznamenal k tomu Jacques de Bourbon, jeden válečníků.

Historie johanitů na Rhodu

Řádová historie Rhodu tím skončila. Mohamedánskou zahájili vítězové příšernými masakry místního obyvatelstva a pokusy o osídlení ostrova vysloužilci a propuštěnci. Historie Řádu pokračovala na Maltě, kde ji při svém tažení na Egypt příznačně ukončil až první opravdu moderní voják – Napoleon.

Poznámka:

Zásadním zdrojem k Militaris Ordinis Johannitarum je dnes kniha Bertholda Waldsteina-Wartenberga *Řád johanitů ve středověku*, Academia 2008. Základní přehled poskytuje titul *Řád maltézských rytířů: z Palestiny na Via Condotti*, Elka Press 1997. Z letité práce Čestmíra Augustina Ludikara *O řádu maltánském* (1878) vyjímáme alespoň tuto větu: „Johanité hájili společně s válečníky západních národů po dlouhou dobu Evropu, její mravní i hmotnou zřízenost před návaem davů surových plemen asiatských a afrických, zvláště Arabů, Turků, Mameluků (Egyptanů), vykonávající co malý hlouček odhodlaných hrdinů činy obdivuhodné statečnosti.“

U brány Koskino...

Psáno pro Dělský potápěč.